

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Werken aan betekenisvolle catechese

Wat heeft het onderzoek onder de belijdeniscatechisanten en de verkenning van verschillende concepten van catechese opgeleverd? In ieder geval twee dingen. In de eerste plaats dat vanuit het perspectief van de jongeren zelf catechese als een belangrijk instrument wordt gezien in hun geloofsontwikkeling. Dat is dankbaar te noteren, zeker als je ziet hoeveel energie elke week opnieuw door honderden catecheten er in wordt gestopt.

J. Meerveld ■

In dit nummer

<i>Kerkelijk leven</i> - J. Meerveld	
Werken aan betekenisvolle catechese	501
<i>Meditatief</i> - R.J. Vreugdenhil	
Hij is echt!	505
<i>Wandelen met God</i> - B. Luiten	
Heb jij de geest?	506
<i>Opvoeding en onderwijs</i> - J.J.D. Baas	
Zijn kinderdiensten een optie?	508
<i>Muziek</i> - J. Smelik	
Looft God om zijn uitbundigheid (I)	511
<i>Uit de kerken</i>	514
<i>Synode impressies</i> - L.E. Leefink	
Vlag uit voor de Nieuwe Bijbelvertaling!	515

In de tweede plaats: de verkenning van de concepten heeft opgeleverd dat er op bepaalde punten best vragen te stellen zijn of er optimaal gewerkt wordt. Op beide punten willen we in dit afsluitend artikel, dat een meer evaluerend karakter heeft, ingaan.

We besteden daarbij aandacht aan de keuzes die in Hardinxveld-Giessendam gemaakt zijn en aan een aantal aspecten die in een onderwijsproces naar voren komen: de groep, de catecheet, de werkvormen en de inhoud. Het loopt uit op een voorstel om een nieuwe ronde te maken wat betreft het ontwikkelen van catechesemateriaal, waarin plaatselijke initiatieven bij elkaar gebracht worden.

In wat volgt, is geprobeerd de gegevens uit het onderzoek en uit de beschreven concepten te combineren. Dit levert bepaalde inzichten op. Dit zijn inzichten die de bedoeling hebben om het denken over catechese verder te brengen. Ze moeten niet bekeken worden als onveranderlijke uitgangspunten, maar als aanknopingspunten voor verdere discussie.

Hoe je ook denkt over het ineenschuiven van catechisatie en vereniging, die discussie, aangewengd door de kerk van Hardinxveld-Giessendam, heeft in ieder geval bewerkt dat er weer doorgedacht wordt over de plaats van de catechese. Van elke institutie geldt dat deze in

contact moet staan met de tijd waarin je leeft. Ook catechetiseren vraagt om doorgaande doordenking en confrontatie met ontwikkelingen op gebied van onderwijs en jeugdcultuur. Het vraagt om een voortdurende investering en zo gauw catechisatie er alleen maar vanzelfsprekend bij hoort, moet je oppassen. Wat dit betreft heeft Hardinxveld de kerken een goede dienst bewezen. Je zou kunnen zeggen: het is een voorbeeld van 'good practice'. Een voorbeeld dat niet zomaar over te nemen is, want juist het proces dat er aan vooraf gaat en waarin veel bezinning is op de elementaire vragen (wat willen we, en waarom, wat zijn onze doelen, enz.) en op het eigene van de plaatselijke situatie is onmisbaar. Zonder zo'n bezinningstraject pluk je bij overnemen alleen het product, de methode, terwijl de kern ligt in het proces zelf. Een vertrekpunt in Hardinxveld is, zoals dominee Dam schrijft: schaf nooit de catechese af! Dit lijkt mij een gezond standpunt. Op dit punt valt te leren van kerken waar men constateert dat binnen één generatie een eeuwenoude praktijk is verdwenen. Catechese blijkt nog steeds een beproefd middel van de kerk om jongeren te bereiken. De catecheet heeft volgens de jongeren zelf, na de ouders de meeste invloed op de vorming van hun geloof. Deze gegevens nodigen uit om verder na te denken over de vorm waarin het catechetisch onderwijs het beste gegeven kan worden.

Catechisatie: een façade?

Eerder is gezegd dat het onderzoek onder belijdeniscatechisanten niet helemaal spoort met de bevindingen in Hardinxveld. In het artikel van Arie de Rover, *Jeugdbeleid: cosmetisch of genezend?*, wordt verslag gedaan van schokkende ontdekkingen. Dit betrof met name dat er veel vragen werden gesteld bij het persoonlijk geloof van de jongeren. Hij schrijft: 'Andere geloofsbevorderende middelen zoals kerkdiensten, bijbelstudieverenigingen, catechisaties en gesprekken met ouders werden door de meeste jongeren veel slechter ervaren en hadden dus een veel

lager effect dan de uitvoerders van al deze activiteiten (dominees, jeugdleiders, ouders) dachten en sommigen van overtuigd waren'. Verder wordt van de kerkelijke systemen gezegd dat ze wel kennis, maar geen geloofsgroei leveren, niet in staat zijn de geloofsgroei op te merken, sterk bepaald zijn door traditie en sleur en daarmee een grote façade vormen, waarachter ernstige problemen kunnen schuilgaan. Ook al wordt benadrukt dat dit alleen vastgesteld is voor de eigen gemeente, het effect hiervan is wel dat er opeens grote vragen zijn bij de praktijk van catechese, vereniging en kerkdiensten. Temeer omdat in het begin van zijn artikel gezegd wordt dat er geen bijzondere aanleiding was en het jeugdwerk op zich naar tevredenheid draaide.

Het beeld dat hier geschetst wordt, spoort niet helemaal met het landelijk onderzoek onder belijdeniscatechisanten. Dat onderzoek geeft echt niet het beeld dat het allemaal perfect loopt, helemaal niet. Catechisanten hebben honderden tips gegeven voor verbetering. Maar het beeld dat catechese en vereniging als die op de meer traditionele manier worden gegeven ver af staan van geloofsontwikkeling van de jongeren, zo'n soort conclusie kun je niet trekken op basis van het landelijke onderzoek. Het past in ieder geval niet bij de beleving van de jongeren zelf. En ik vermoed: ook niet bij de beleving van veel catecheten.

Teveel in tegenstellingen gedacht?

Een ander punt waar ik vragen bij stel in Hardinxveld is, waarom de tegenstellingen zo benadrukt worden. Er wordt zelfs gesproken over een verandering in de gemeente die te vergelijken is met een bekering op persoonlijk niveau. Daardoor wordt de praktijk zoals die was, en nu in heel veel gemeenten nog is, wel heel donker neergezet. In Hardinxveld is na de analyse van de plaatselijke situatie gewerkt aan verbeteringen. En dat lijkt me terecht. Van een activiteiten-gedreven cultuur is een overstap gemaakt naar een visie-gedreven cultuur. Deze overstap

heeft gevolgen gehad voor de werkwijze: er is overgegaan naar een systeem van huiscatechese, werken in kleine groepen en daaraan verbonden twee mentoren. Het effect van deze insteek is dat de verwachtingen daardoor wel erg hoog worden. Daarmee bedoel ik dit: door de inkadering in tegenstellingen wordt de verwachting gewekt, namelijk dat dit het instrument is waardoor de problemen die signaleerd zijn rond de geloofsgroei, kunnen worden opgelost. De suggestie is op z'n minst dat de overstap van de meer traditionele catechese naar het systeem van kleine groepen met mentoren op dit punt verbeteringen oplevert. Maar dat zal nog moeten blijken. Voor zover ik weet is hier nog geen onderzoek naar gedaan, terwijl dit model wel bekend is als de celgroepstructuur, dat veel in evangelische groepen wordt gehanteerd en dat ook voorkomt in de PKN (o.a. via het denken van K.A. Schippers). Op zich lijkt het me een prima systeem. En ik kan me ook voorstellen dat er gemeenten zijn waar men graag deze werkwijze zou willen invoeren. In de PKN heeft de geschiedenis geleerd dat het ontzettend belangrijk is te werken aan boring. Het komt nogal eens voor dat mensen die direct bij de veranderingen betrokken zijn en daarin meedoen, erg enthousiast zijn. Echte problemen zijn er meestal niet in de beginfase, waarin iedereen zich er ook van bewust is dat er gewerkt wordt aan verandering en verbetering. Dan heeft men ook zin om bergen werk te verzetten. Maar de fase daarna, wanneer zaken overgedragen worden aan mensen voor wie het nieuwe op dat moment al weer gewoon is, dat is nogal een kritieke fase. Vooral als het systeem afhankelijk is van de inzet van vele vrijwilligers.

Mijn persoonlijke inschatting is dat of met vrucht gewerkt wordt, niet in de eerste plaats bepaald wordt door de structuur, maar door de mensen die het doen. Ook in een traditionele catechetische setting kan gewerkt worden op een manier waarin de persoonlijke kant van het geloof sterk naar voren komt. Zeker nu het

de trend is geworden om in kleine groepen te werken. Vanzelfsprekend geldt van beide werkwijzen dat het uiteindelijk afhankelijk is van hoe de Geest dit werk wil gebruiken.

Lerende gemeente

Het onderzoek heeft opgeleverd dat jongeren zich betrokken voelen bij de kerkelijk gemeente.

De relatie van de jongeren t.o.v. hun gemeente laat zich typeren als kritisch betrokken. De ervaring van catecheten is dat ze nogal eens geïsoleerd werken. Op dit punt valt veel te leren van de aanpak van Hardinxveld. Daar is catechese wel echt een gemeentenzaak geworden.

Een goede voorwaarde voor catechese lijkt mij dat de gemeente zich opstelt als een lerende gemeente. Dit bevordert het leren. Eigenlijk zou dat heel logisch moeten zijn, want bij geloven houdt het leren nooit op. De catecheet spreekt nooit anders dan als leerling. Want navolgers van Jezus Christus blijven leerling. Leermeeester en leerling zitten in hetzelfde traject. Vanuit dit perspectief zou het goed zijn om te onderzoeken hoe catechese een meer intergeneratief karakter kan krijgen, waarin ruimte is voor wederkerig leren. Nu is het in sommige gemeenten wel eens gewoonte om in plaats van de catechisanten de ouders uit te nodigen op het catechisatie-uur. Maar wat evengoed kan, is om regelmatig iets te organiseren waarin jongeren met hun eigen ouders gaan leren. Op zich is dit niet eens zo moeilijk te organiseren als de tijdstippen van de gewone catechisatie aangehouden worden. Zeker voor jongeren is dit een nuttige ervaring: de ontdekking dat vader en moeder net zo goed nog leerling zijn en nog veel moeten leren als het om navolging gaat. Tegelijk levert dit soort bijeenkomsten veel gespreksstof op waar thuis over doorgesproken kan worden. Gebleken is dat de ouders veruit de meeste invloed hebben op de geloofsontwikkeling. Alleen al vanwege die reden zou het nuttig zijn hen in te schakelen bij het catechetisch onderwijs.

Accent op leerling-zijn van allen

relatieve de soms wat hooggespannen verwachtingen. In Hardinxveld is er voor gekozen om als visie van het *jeugd* beleid als geheel, centraal te stellen: in ieder hart een woonplaats voor Christus. Daar is op zich niets mis mee, als het maar niet de suggestie geeft dat het op dit punt wel goed zit met de oudere generatie. Want ik denk dat dit punt niet een generatie-onderscheidend kenmerk is. Het lijkt me toe dat dit een doel is waar een leven lang aan gewerkt moet worden, door jong en oud. Maar ik veronderstel dat ze hier in Hardinxveld niet anders over denken. Juist omdat het om een doorgaand proces gaat, zou ik er zelf voor kiezen een woord te gebruiken waarin het procesmatige wordt benadrukt, bijvoorbeeld: navolging. Navolging is een kernwoord dat geeft waar het om gaat bij het leren en dat er meer aspecten zijn dan cognitieve. Het positieve voor de GKV is dat navolging meer evenwicht kan brengen bij een praktijk waarin sporen van (verbonds)automatisme kunnen zitten.

Geloofsoverdracht?

Het is naar mijn mening ook belangrijk de catechese in verband te zien met andere middelen waardoor catechisanten gevormd worden. De catechisanten hebben in het onderzoek aangegeven dat ze het waardevolle van catechese vinden dat ze er veel leren. Maar tegelijk dat ze ook in andere situaties leren van andere mensen dan de catecheet. Vaak wordt in verband met catechese gesproken over geloofsoverdracht. Afgezien van de vraag of het woord overdracht precies de kern typeert, is het in ieder geval zo dat geloof een meer-dimensionaal verschijnsel is. Want geloof heeft te maken met inhoud, met overtuigingen, met gewoontes en rituelen, maar ook met persoonlijke ervaring en vertaling naar gedrag. Niet elk aspect leent zich evengoed voor overdracht. Met name geldt dit voor de persoonlijk ervaring, die kun je niet overdragen. Wel is het zo dat veel gedaan kan worden om voorwaarden te scheppen waarin de verschillende aspecten tot hun recht komen. En er

zit ook verband tussen de verschillende dimensies: zonder inhoud geen ervaring. Maar het is voor mij de vraag of je voor catechese doelen moet stellen die juist op het niveau liggen waarin die persoonlijke ervaring verwoord wordt. Zelf zou ik liever kiezen om in de doelen die je uitwerkt voor catechese die zaken te noemen die voor overdracht in aanmerking komen. Die zijn ook nodig om tot geloof te komen. En verder te noemen wat de optimale voorwaarden zijn om de doelen te bereiken. Maar daarna is het hopen, bidden en verwachten dat het wonder mag gebeuren dat iemand echt Christus aanneemt.

Groep als oefenplaats

Geloof heeft meerdere dimensies. In de praktijk van de catechese komen met name de meer cognitieve dimensies goed tot hun recht. Maar iets wat ook geoefend en gestuurd kan worden is de vertaling van geloof in gedrag. In het onderzoek is gebleken dat catechisanten veel waarde hechten aan het sociale aspect rond de catechese. Tegelijk kan vastgesteld worden dat in de huidige aanpak met dit aspect weinig opzettelijk gedaan wordt, terwijl de groep ook gebruikt kan worden als oefenplaats waar het geleerde en ook het geloof in praktijk gebracht kan worden. Tijdens de catechese gaat het vaak over je houding als christen, de positieve waarde van de geboden van God en dat het christen zijn niet alleen inhoudt hoe je denkt over bepaalde zaken, maar dat het ook alles te maken heeft met de praktijk.

Maar waarom zou je de groep niet gebruiken als oefenplaats waarin de christelijke waarden gepraktiseerd worden? In zorg voor elkaar, omzien naar elkaar en naar anderen. Misschien is het een idee om via deze weg jongeren te betrekken bij diaconale projecten in of buiten de gemeente.

Catecheten: identificatiefiguren?

De catecheet kan een belangrijke rol vervullen in de vorming van het geloof van de catechisant. Daarbij

valt in het onderzoek op dat hij niet direct een identificatiefiguur is voor de jongeren. Het is ook de vraag of daaraan behoefte is. Want het is immers zo dat de catechisanten ook veel leren van anderen, met name de ouders, en dat verschillende aspecten, die wel wezenlijk zijn voor geloof, mogelijk beter in een andere context geleerd kunnen worden. Daarbij valt te denken aan zaken rond gewoontevorming. De catecheet is in de beleving van de catechisanten wel een figuur die als vertegenwoordiger van de kerk optreedt. En verder kan geconstateerd worden dat in het algemeen gewerkt wordt in een goede verhouding tussen catecheet en catechisant met wederzijds respect. Een goede persoonlijke, evenmenselijke verhouding is een belangrijke voorwaarde voor goede catechese. Het lijkt mij een wat gespannen opdracht aan catecheten of mentoren om identificatiefiguur te moeten zijn. Nog afgezien van dat dit een druk kan leggen op wat je doet als catecheet, is mijn ervaring, dat zoiets zich moeilijk vooropgezet laat sturen. Het zal waarschijnlijk de ervaring zijn van de meeste mensen dat er in hun leven personen zijn geweest die van veel betekenis waren voor de ontwikkeling van hun geloof, maar dat is vaak heel verschillend. Voor de een is dat een bijbels figuur, voor de ander een van de ouders, of een leraar of soms een catecheet. Iets anders is dat je als 'opvoeder' bewust bent dat je ook moet uitdragen in je gedrag wat je zegt. Teach what you preach. Want als je op deze wijze werkt, ben je wel inspirerend voor catechisanten. Catechisanten geven aan dat ze van iemand, die niet direct een identificatiefiguur voor hen is, kunnen leren. Juist dit laatste punt is immers wat hun aantrekt in de catechese: dat het over iets gaat en dat je inhoudelijk verder komt.

Betekenisvolle catechese

De catechisanten waarderen de catechisaties onder andere omdat ze er veel leren. Tegelijk is door de catechisanten aangegeven dat de leerstof relevant moet zijn. Relevantie heeft te maken met de ervaring dat het

besprokene gaat over je eigen geloof en wat je daar mee kunt in de relatie met anderen en wat je er aan hebt voor je zelf. De inhouden moeten betekenisvol zijn. Dit vraagt om goede doordenking van keuze van de inhouden van de catechese. Leerstof die relevant gevonden wordt, kan vaak op een hoog niveau worden behandeld, omdat dan de belangstelling aanwezig is. M.E. Hoekzema heeft in dit verband gekozen voor de term 'catechese op betrekkningsniveau'.³ Daarmee wordt bedoeld, 'dat gevraagd wordt naar de persoonlijke ervaringen, gedragingen, overtuigingen, moeiten, problemen, wensen en idealen van de catechisanten'.³ Dit wordt gezien als een belangrijk middel voor het krijgen van interesse voor de leerstof. Dit betekent niet dat deze ervaringen van de catechisanten de leerstof vormen, maar dat ze gebruikt worden als een aangrijpingspunt om tot zinvolle bespreking van de leerstof te komen.

Deze vaststelling zou kunnen betekenen dat nog eens kritisch naar de methoden en werkwijze van de catechisatie gekeken kan worden. Er zijn verschillende signalen dat er met name bij de catecheten sprake is van een soort methodemoeheid. Op zich een heel logisch verschijnsel. Als het gaat om de methode Ik geloof (meer dan 90% van de catechisanten heeft gewerkt met deze methode) bestaan de eerste deeltjes al zo'n 17 jaar. En ook van deze methode geldt wat eerder is opgemerkt: toen er mee werd begonnen zag men het verschil met hoe het daarvoor ging en werd het als een vernieuwing en verbetering ervaren. Maar nu is er sprake van gewenning. Ondertussen is er een grote verandering gaande in het voortgezet onderwijs, waarin een vernieuwing van didactiek heeft plaats gevonden. Een didactiek die meer de nadruk legt op het zelf verwerven van kennis en verband leggen met de voorkennis van de leerlingen, dan op de overdracht door de docent. Een verandering waar ook de catechese veel van kan leren.

Project 'Werken aan betekenisvolle catechese'

In de afgelopen jaren is er veel in beweging. In de GKV is het minder

eenvormig geworden, ook op gebied van catechese. Er zijn veel plaatselijke initiatieven. Initiatieven die de werkwijze betreffen (naast traditionele catechese ook het mentorenmodel in Hardinxveld of het zgn. Veenendaalse model - met een gezamenlijk moment in de grote groep o.l.v. de predikant/catecheet en daarna uitengaan in kleine groepjes) en initiatieven die lesmaterialen betreffen. In meerdere gemeentes wordt eigen materiaal geproduceerd. Vanuit de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle zijn plannen ontwikkeld om te starten met het project *Werken aan betekenisvolle catechese*, om te inventariseren wat er allemaal ontwikkeld is, in de GKV, maar ook in CGK en NGK, met de bedoeling te werken aan nieuw catechesemateriaal. Het plan is om de plaatselijke initiatieven te bundelen, materiaal dat gemaakt is te bewerken en geschikt te maken voor gebruik binnen de verschillende werkwijzen. De bewerking houdt o.a. in dat de te ontwikkelen modules voldoen aan de inzichten van nieuwe didactiek. Een kenmerk zal zijn dat catecheten of catecheseteams flexibel het materiaal kunnen inzetten. Het is in de eerste plaats gericht op jongeren, maar er zullen ook varianten uitgedacht worden waarin het voor ouders aantrekkelijk wordt om hierin te participeren. Via een website zal ondersteuning komen op didactisch gebied en ideeën worden aangedragen om de mogelijkheden die de computer biedt (bijv. filmfragmenten, illustraties, powerpoint-ondersteuning, enz.) in te zetten in de lessen. Met andere woorden: er wordt een poging ondernomen om nieuwe inzichten op gebied van didactiek en vanuit een vernieuwde visie op catechese, niet zozeer een nieuwe methode te droppen, maar om samen met catecheten die in het 'veld' werken, een inhaalslag te doen.

Hans Meerveld is coördinator van de hbo-opleidingen theologie aan de Gereformeerde Hogeschool te Zwolle en docent didactiek van de catechese aan de Theologische Universiteit te Kampen

1. De Reformatie, jaargang 79, pag. 842
2. De Reformatie, jaargang 79, pag. 289
3. M.E. Hoekzema, J. Meerveld, Ik geloof en belijd, de handleiding voor de catecheet, 2001, 10

Hij is echt

Jezus nam het brood en gaf hun ervan, en hij gaf hun ook vis. Dit was al de derde keer dat Jezus aan de leerlingen verscheen nadat hij uit de dood was opgestaan. Johannes 21:13,14

R.J. Vreugdenhil ■

Kijk uit, ons hondje!

Ik heb twee neefjes, kinderen van mijn broer. Die hadden een tijd lang samen een hondje. Tenminste, ze deden alsof ze een hondje hadden. Er was helemaal niets. Maar ze speelden het. En ze speelden het heel echt. Het hondje kreeg eten. Het hondje moest uitgelaten. Ze speelden er mee. En 's avonds ging het slapen in een mandje naast hun bed. Het was zo echt, het hondje wás er gewoon. Zelfs een keer midden in de nacht. M'n broer liep naar het bed van één van die jongens. Het jochie werd wakker en riep meteen: 'kijk uit, daar ligt ons hondje'. Voor die jongens was het er echt. En m'n broer en schoonzus speelden het spel maar mee.

Echt of spel?

Ik kan me voorstellen dat je soms het gevoel hebt dat het met het geloof in Jezus Christus ook een beetje zo is. Wij in de kerk zeggen met z'n allen dat Hij er is. Er wordt elke week over Hem gepreekt. We vieren de feesten van zijn geboorte, sterven en opstanding. We bidden tot Hem. Dan wordt het vanzelf heel echt voor je. Dan weet je niet beter of Hij is er echt. Voor ongelovigen is het niet waar, maar voor ons wel. Met elke kerkdienst en met elk persoonlijk gebed spelen we het verder en houden we het vol: Hij is er. Je zou er tenslotte ook niet aan moeten denken om er mee op te houden... Herken je dat gevoel?

Aan het ontbijt met de Heer

Kom er dan even bij zitten. Schuif maar even tussen Thomas en Nathanaël in. Ruik je wat ik ruik? Geroosterde vis. Brood. Een stevig ontbijt voor mensen die hard gewerkt hebben. Geen hap lucht, geen illusie, maar echte vis en echt brood. En zie je wie ik zie? Het kan niet missen. Hij is het. Hij deelt stukken brood uit. Hij draait de vis nog eens om, tot ze goed gaar is. Hij haalt de vis van het vuur en geeft ieder een stuk. Echte vis. Echt brood. En vuur dat warmte geeft in de kille ochtend. En echt de Heer. Ze ontbijten met Hem.

Echt

Samen met iemand eten, dat is wel heel echt. Iemand kan trots vertellen dat hij de koningin een keer een hand gegeven heeft. Maar als dan een ander vertelt dat hij met haar aan tafel gezeten heeft, maakt dat meer indruk. Zo heeft het ook op Petrus, Johannes en de anderen veel indruk gemaakt. Ze hebben samen met de Heer gegeten! Petrus noemt het later nadrukkelijk: God heeft Hem tot leven gewekt en Hem laten verschijnen aan enkele getuigen die daartoe door God waren aangewezen, aan ons namelijk, die samen met Hem gegeten en gedronken hebben nadat Hij uit de dood was opgestaan (Hand.10:41). Nog echter kan gewoon niet: we hebben met Hem gegeten en gedronken!

Bij het ontbijt naar de Heer

Laat je dus niet wijsmaken dat we in de kerk met z'n allen spelen dat Hij leeft. Als je 's morgens aan je ontbijt zit en je bidt tot de Here, doe het dan niet om het idee in stand te houden dat Hij er is. Hij is er echt. Hij zou zo naast je aan tafel kunnen zitten. Je zou samen de dag alvast kunnen doornemen. Je plannen. De dingen waar je tegenop ziet. Zo echt is Hij. Niet zichtbaar op de stoel naast of tegenover je. Maar wel echt. Je eet niet samen een boterham, maar je kunt wel tegen Hem praten. 'Heer, zoals u destijds met uw leerlingen aan het ontbijt zat, wilt U zo vandaag bij mij zijn'.

*Als je bidt, luistert Hij.
Want Hij is echt!*

Ds R.J. Vreugdenhil is predikant van de Gereformeerde Kerk te IJmuiden

Heb je de Geest?

wandelen met God

**De vraag wordt gesteld: woont de Geest van God in je?
Wat moet je daar nou op zeggen?**

B. Luiten ■

Een begrijpelijke vraag

Om te beginnen: ik kan de vraag mij voorstellen. Als reactie op een bepaalde manier van gelovig leven, waarin dat geloof versmald lijkt te zijn tot het eigen behoud en een zekere inzet bij kerkelijke activiteiten. Je krijgt de indruk dat sommige mensen dat genoeg vinden. En het moeilijke is dat ze zich daarin geweldig kunnen profileren. Met als gevolg dat het in de kerk dan al gauw gaat over zaken, over kwesties en over het eigen gelijk daarin, om Godswil. Hele gemeentes lijken verlamd te zijn door allerlei kwesties die vrijwel moeiteloos kunnen domineren. Omdat er kennelijk weinig andere zaken te bespreken en te delen zijn die werkelijk met geloof te maken hebben en die een sterk samenbindend en bevrijdend vermogen hebben.

Als je zo'n situatie aantreft, en zij wordt hier en daar aangetroffen, dan is de vraag te begrijpen: blijven jullie niet staan bij een halve doop? Een doop alleen met water? Zodat de afwassing van de zonden het één en het al wordt, niet alleen uitgangspunt maar ook doel? En dat terwijl wij belijden, dat we niet alleen met het water *maar ook met de Geest van Christus gewassen worden*. Dat is niet alleen vergeving van zonden ontvangen, maar ook door de Geest van Christus vernieuwd worden (HC v+a 70). Heel het leven wordt een voortdurend ster-ven én opstaan: een oud leven verdwijnt, een nieuw leven met Christus komt te voorschijn. Niet alleen afwassing van zonden, maar wat komt voor dat oude bestaan nu positief in de plaats?

Aan de Galaten wordt een duidelijk profiel van dat nieuwe leven gegeven, aan het eind van hfst. 5:

- 22 *Maar de vrucht van de Geest is liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, 23 zachtaardigheid en zelfbeheersing. Er is geen wet die daar iets tegen heeft.*
24 *Wie Christus Jezus toebehoort, heeft zijn eigen natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen.*
25 *Wanneer de Geest ons leven leidt, laten we dan ook de richting volgen die de Geest ons wijst.*

26 *Laten we elkaar niet uit eigenwaan de voet dwarszetten en elkaar geen kwaad hart toedragen.*

Het is te begrijpen dat hiernaar gevraagd wordt, dat kan ook heel erg nodig zijn wanneer een kerkenraad merkt dat een gemeente vrijwel op slot zit door een gebrek aan vriendelijkheid en zelfbeheersing in allerlei kwesties die nooit de hoofdzaken zouden mogen zijn. Ja, vraag hier maar naar als iemand zich vastbijt in één of ander eigen gelijk: 'mijn broeder, waarom is dit zo belangrijk voor u? Stel dat wel u wel gelijk hebt maar het niet krijgt, zoals christenen zo vaak overkomt, kunt u dan nog verder leven? Is uw zaaksgerechtigheid niet veel te belangrijk voor u geworden? Zou het voor u niet een hogere weg zijn om uw zaak aan Christus over te geven, zodat er weer ruimte komt in uw hart om het waardevolle in de gemeente te zien en het goede voor elkaar te zoeken?' Ik noem maar wat invalshoeken, om duidelijk te maken dat het in de kerk niet alleen kan draaien om recht en gelijk, maar dat het juist gaat om het vertonen van de gezindheid van Jezus Christus, die Zich overgaf voor zo velen die daar toen niet om vroegen en Hem ook zeker geen gelijk gaven.

Deze vraag zijn we niet gewend

Maar toch, hoezeer de vraag naar de Geest ook te begrijpen kan zijn, we zijn die vraag zo niet gewend. En ik vraag me ook af, of we daaraan zouden moeten wennen.

Het punt is, dat de Geest niet zo gemakkelijk te vangen is, met eerbied gesproken. Zijn werkwijze wordt in de Schrift vergeleken met de wind, die ongrijpbaar en zelfs onzichtbaar is. Toch zeggen we soms: kijk eens hoe het waait! Zien we dan de wind? Nee, we zien bomen die zich buigen en golven die worden opgezweept. We zien *het resultaat van de wind*, niet de wind zelf. Zo worden we in de Schrift voortdurend gericht op *het resultaat van de Geest*, niet zozeer op de Geest zelf. Dat resultaat is op allerlei manier merkbaar, vooral door de aanbidding van het Lam en de toewijding van heel het leven aan Hem. Zeg maar door de vrucht en de

gaven van de Geest, in een groot veelvoud. Daarop valt in het evangelie al het licht, terwijl de Geest zelf liever wat in de schaduw blijft. Hij zet *Jezus* centraal, Hij verheerlijkt de Zoon van God, Hij brengt ons bij Hem en leert ons tot Hem bidden (Joh.16:12-15). De vraag van de Geest is: *heb je nu de Zoon ontvangen?* Bij die invalshoek zou ik graag willen blijven. Niet om de Heilige Geest te onderschatten, maar omdat Hij mij zelf deze invalshoek leert. Waarbij 'het ontvangen van de Zoon' dus niet versmald mag worden tot vergeving van zonden. Nee, het gaat om het ontvangen van zijn persoon, *zijn gezindheid*, zijn liefde, zijn vreugde, zijn geduld, enz. Als je de vrucht van de Geest nog eens bekijkt zie je daarin allereerst hoe *Jezus* is: *'liefde, vreugde en vrede, geduld, vriendelijkheid en goedheid, geloof, zachtmoedigheid en zelfbeheersing'*. Zo is Jezus, ten voeten uit. De vrucht voor ons is dan, dat zijn Geest ons diep in het hart aan deze Jezus deel geeft. Dat mag blijken, dat mag je in de gemeente verwachten, daar mag je elkaar naar vragen, ook wel vermanend als het nodig is. Maar dan blijft Jezus centraal. Dat lijkt me toch een onopgeefbaar goed in de gereformeerde kerken. Wij belijden met de kerk van alle eeuwen dat *Jezus* voor ons de weg is tot God, en Hij alleen. *De Geest leidt ons op die weg*. De Geest is niet een andere weg, een parallelweg tot God, die zich zelfstandig laat benoemen. Ik zeg niet dat sommigen onder ons dat beweren, maar laten we dan ook die indruk niet wekken, en zeker niet in deze tijd waarin 'allerlei wind van leer' over de Geest wordt verspreid met alle verwarring en verontrusting van dien.

Hoever is de Geest met je?

Dan nog een ander aspect. Wat doe je iemand aan als je de vraag zo stelt: 'heb jij de Geest ontvangen?'

Als iemand daar gelovig over nadenkt, mag hij daar wellicht in alle vrijmoedigheid 'ja' op zeggen. Maar het kan ook zijn, als je je leven onder de loep neemt, dat je juist heel veel ziet waarom je zomaar geen 'ja' durft zeggen. Het zijn zeker de minsten niet, die zo reageren. 'Heb je de Geest ontvangen?' Ik denk het wel, ik hoop dat ik mezelf niet bedrieg. 'Maar daar red je het niet mee', hebben we gelezen. Een dergelijke aarzeling kan kennelijk niet. Dan heb je Hem niet. Gebed en voorbede zijn dringend nodig. Anders heb je een Gamma-geloof, wat dat ook mag zijn.

Hier heb ik moeite mee. Ik merk, dat ik zelf die vraag aan niemand zo stel. Waarom eigenlijk niet? Ik denk, omdat ik altijd vanuit Jezus probeer te praten. Wie is Jezus voor U? Als je het daarover hebt met elkaar, kom je vanzelf tegen hoever de Geest met iemand is.

Ja, mag ik dat zo even zeggen? Niet: 'heb je de Geest ontvangen?' Maar: 'hoever is de Geest met je?'

Die eerste vraag, 'heb je de Geest ontvangen', gaat namelijk volledig voorbij aan de *belofte van God*, al in de (kinder)doop aan je verzegeld, dat Hij zijn Geest aan je *geeft!* Dat die Geest aan het werk gaat nog voordat je erom vragen kunt, ja nog voordat je enig besef hebt van wat er gebeurt. Die belofte is hierom zo belangrijk, omdat je daarop kunt terugvallen en zo in God je steun kunt vinden.

'Woont de Geest van God in je?' is een ja of nee vraag: zeg je niet meteen ja dan is het nee. Het is een vraag, waarin je eigenlijk op jezelf wordt teruggeworpen: heb je voldoende houvast van binnen om ja te durven zeggen? Zo zal het wellicht niet bedoeld zijn, maar toch, in baptistische kringen werkt dat wel zo. Want daar ligt geen belofte van God voor kinderen, geen belofte die de Geest van jongs af aan inhoud geeft en uitwerkt in je hart, door je (geleidelijk aan) steeds meer één te maken met Jezus.

Wanneer je enig besef mag hebben van die belofte, en van de waarde ervan, dat de Heilige Geest je zal toeëigenen wat je in Jezus hebt, ondanks je bedorven hart, zul je steeds meer gaan denken en praten vanuit die belofte. Ik ben niet zo geweldig en mijn geloof is ook niet zo geweldig, maar desondanks mag ik merken dat de Geest van God iets begonnen is in mij. Daardoor zie ik steeds meer dat tegen mij getuigt, ieder houvast in mijzelf wordt afgebroken. Terwijl het Woord mij levend maakt, alles wat God mij belooft en doet wortel schieten in mijn hart. Dat moet ik zelf dan ook leren willen, om vanuit die bron voortaan te leven. Dat is een radicale keus, het is ook een proces dat mijn hele leven in beslag neemt. Daar mag naar gevraagd worden, daarin herken ik de vraagstelling wel. En toch zou ik het dan liever omdraaien. Niet de vraag: 'heb je de Geest ontvangen?' Alsof God nooit iets beloofd heeft. Maar: 'mag de Geest jou hebben?' Een vraag die uitgaat van Gods trouw aan zijn belovend spreken, Hij gééft de Geest, maar wil je je dan ook aan Hem overgeven, mag Hij je bewerken en veranderen?

De vrucht begint klein

Tenslotte dit: een vrucht kan klein zijn. Kijk maar aan de boom. Sterker nog: denk aan de vrucht in de moederschoot. Microscopisch klein begint de vrucht, en toch zit alles er dan al wel in. Hoe pril een zwangerschap ook mag zijn, zij is al een bron van grote vreugde. Zo is het ook met de vrucht van de Geest in je leven. Ook als hij nog heel klein is, zo klein dat je nauwelijks ja durft te zeggen, zit alles er al wel in. Heel beloftevol, want wat de Geest begint, wil Hij ook afmaken. Dat is de manier waarop Hij je zeker redt.

Ds. B. Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum

Zijn kinderdiensten een optie?

In steeds meer kerken ontstaat het gebruik diensten te beleggen die speciaal gericht zijn op kinderen. Het is mooi dat er meer aandacht is gekomen voor het kind in de eredienst. Daardoor kunnen ook de jongsten in de gemeente zich meer betrokken weten bij de gemeente en Gods werk in de wereld. De motieven voor het beleggen van dit soort speciale diensten lijken niet altijd even helder.

J.J.D. Baas ■

Bijvoorbeeld waarom worden wel diensten gericht op kinderen gehouden, maar geen diensten specifiek gericht op senioren? Of diensten gericht op de zakenlieden in de gemeente? Zijn deze diensten wel gewenst en passend binnen de bedoeling van de erediensten? Als er een keus is gemaakt om dit soort speciale diensten wel te beleggen, komen nieuwe vragen op: hoe richt je een dienst in die speciaal op kinderen gericht is? Wat is dan wezenlijk anders in vergelijking tot een gewone kerkdienst? Is het de liedkeus, de spreektaal, de lengte van de dienst, de meegebrachte voorwerpen, de tekst van de preek? In dit artikel zal het vooral gaan over het waarom van de kinderdienst, waar let je op bij de inrichting daarvan, en welke vragen roept het op?

Aangepaste diensten

In de vrijgemaakte kerken worden al jaren de aangepaste kerkdiensten voor mensen met een verstandelijke handicap belegd. Deze diensten wijken wat betreft de inhoud en vormgeving nogal af van de reguliere kerkdienst. De liederen zijn meestal gekozen uit de E&R bundels of uit het repertoire van Elly en Rikkert. Alle moeilijke en abstracte taalgebruik wordt zoveel mogelijk vermeden. De vaste formuleringen bij votum, zegengroet en doopsformulier worden in taalgebruik aangepast. De preek wordt op een zeer eenvoudig niveau gehouden, door het taalgebruik, maar ook door de beelden en voorwerpen die de voorganger er bij gebruikt. Bovendien wordt er vaak een interactieve vorm

gebruikt. Er worden vragen aan de hoorders gesteld waarop zij mogen antwoorden. Er wordt ook duidelijk ingespeeld op hun gevoelens en de aanwezigen worden meestal betrokken bij de gebeden. Bij het zingen worden veel andere (hoofdzakelijk ritme) instrumenten ingezet: trommels, triangels, schellekoorden en tamboerijnen.

Gehandicapten en hun ouders, maar ook de overige belangstellenden genieten erg van deze diensten. Het lijkt wel of het Woord dichterbij is en of de blijdschap van de dienst je meer raakt. *Het komt over als 'echt'*. Zou het komen doordat deze diensten niet in zo'n strak keurslijf zitten van vaste formuleringen en de eenmansbediening?

Saaie kerkdiensten?

Onze kerkelijke gemeenten zijn gelukkig vaak kinderrijke gemeenten. Wat dat betreft zit er toekomst in de kerk. Maar veel ouders maken zich daarover juist zorgen. Ze hebben het gevoel dat hun kinderen zich nauwelijks betrokken voelen bij de kerkdiensten. Die ouders worden er namelijk zelf ook nauwelijks warm van en projecteren dat gevoel voor een groot deel op hun kind. Ze zeggen: "Mijn kind voelt zich niet aangesproken in de kerk". Maar ze bedoelen eigenlijk te zeggen dat ze er zelf niet of nauwelijks door aangesproken worden. Want als dat wel zou gebeuren zouden ze toch vol enthousiasme naar de kerk gaan en zou het meenemen van hun kind geen enkel probleem zijn. "Natuurlijk ga je mee, want het is daar fijn". Wat is er nu feitelijk aan de hand?

Zijn de kerkdiensten qua invulling saai en niet meer afgestemd op mensen van deze tijd, of ligt het aan de instelling van de hoorders. Licht het probleem bij de zenders of bij de ontvangers? En dat brengt ons tevens bij een van de probleemstellingen van dit artikel: Zijn speciale kinderdiensten gewenst, of ligt het probleem breder?

Op zichzelf een spannende vraag om op je in te laten werken. Het antwoord daarop is in elk geval niet zo maar te geven.

Voor Wie?

Het kan goed zijn om nog eens vast te stellen wat het hoe en waarom van de kerkdienst is. Een kerkdienst is in de eerste plaats een ere-dienst. Je komt daar om God te eren. Je gaat daar heen, omdat Hij je daar ontmoeten wil (Ps. 122:1). De Here God zelf heeft bedacht dat Hij het zo wil (Lev. 23:3): Hij wil de band met je aanhalen en je steeds opnieuw in herinnering brengen hoe groot zijn genade voor je is. De ontmoeting van elkaar ontmoeten is ook een niet onbelangrijk element van de kerkdienst.

Het zal duidelijk zijn: God staat op de eerste plaats in de eredienst. Hij is het centrum van de dienst. Het gaat van Hem uit en is ook weer voor Hem bedoeld. Dat is bepalend voor de inhoud van de kerkdiensten. Dat zal ook mijn houding bepalen. In onze tijd is voor veel activiteiten de hamvraag: wat heb ik er aan? Wat levert het me op? Misschien kijk je door die ingesloten instelling onwillekeurig ook zo naar de erediensten. En beoordeel je de kerkdienst op die

vraag. Maar die eigentijdse vraag gaat hier echt niet op. Hij is zelfs ongepast. Want de kerkdienst is vooral gericht op de Allerhoogste. *In de kerk past geen consumptiegedrag*: Ik kom binnen, ga zitten en wacht af: wat zullen ze nu weer te bieden hebben? Of: het bevalt me hier niet, ik ga maar weer.

Voor de houding van kinderen is de houding van de ouders hierin van wezenlijk belang. Als jij als een consument naar de kerk gaat, zal je kind dat zeker ook doen. Met alle desastreuze gevolgen van dien.

Verstand en gevoel

Het doel van de erediensten vraagt daarom veel van degenen die deze diensten namens Hem mogen invullen. Want dat betekent, dat je het moet doen zoals Hij het wil. Je bent, als dienaar van het Woord, Gods gezicht naar de gemeente. Dat vraagt nogal wat van je. In de eerste plaats zul je zelf heel erg gericht moeten zijn op Hem. Wie is Hij. Hoe kan ik Hem het beste naar voren laten komen.

Hij komt naar voren als een liefdevolle Vader (o.a. psalm 103:13). Hij is uit op je redding. Daarvoor gaf Hij het liefste wat Hij had. 'God is liefde' staat in 1 Johannes 4:8. En in Deuteronomium 6:7 lees ik: *"Heb de Here Uw God lief met uw hart en ziel en met de inzet van al uw krachten"*.

Die liefde van God zal dan ook in de eerste plaats helder naar voren moeten komen in diensten van en voor Hem. Liefde is in de eerste plaats een gevoel.

De vraag die naar aanleiding daarvan gesteld zou kunnen worden is: komt dat in onze diensten voldoende naar voren? Staat bij ons niet heel vaak het verstand en de redenering voorop? Lijkt de preek in een aantal gevallen niet een betoog waarin voortdurend aangetoond wordt wat geponeerd is? Je krijgt dan de indruk dat het grootste belang van die preek is dat het betoog maar sluitend is. Misschien zijn velen nog opgevoed met het idee dat het gevoel zondig is en ondergeschikt aan het verstand. Alsof het verstand niet net zo zondig en daardoor minstens zo gebrekkig zou zijn.

Kortom: zou in een kerkdienst niet

meer appèl moeten worden gedaan op de beleving van de aanwezigen? Zou daarbij niet veel meer van de ingang van het gevoel bij de mensen moeten worden gebruikt? Dat zal de aandacht nog sterker kunnen bepalen bij de kern van de boodschap: genade voor een ieder die gelooft. De voorganger zal zichzelf bij de voorbereiding op de dienst kunnen afvragen: "Wat doet deze boodschap eigenlijk met mij?" Om vervolgens die vraag ook bij de hoorders neer te kunnen leggen: "Wat doet deze boodschap met jou?" Hoe kan er sprake zijn van de verwondering over de genade, als je niet of nauwelijks beseft dat je die echt nodig hebt?

Door meer aandacht te schenken aan de beleving in de dienst, zal de hoorder meer aangesproken worden. Het hart komt in beweging en dat is weer van belang voor het overdragen van de boodschap naar de kinderen van de gelovigen. Wat ik u heden gebied zal in uw hart zijn en gij zult het uw kinderen inprenten. (Deut. 6:6,7). De boodschap moet eerst je hart geraakt hebben, anders heeft de overdracht aan je kind weinig kans.

Kinderdiensten?

Nu zijn we aangeland bij de kern van dit artikel. In de eerste plaats zou je de stelling eens moeten overdenken: Er zou minder behoefte bestaan aan diensten speciaal gericht op kinderen als er meer ruimte zou zijn voor de beleving en het gevoel in de reguliere erediensten.

Een stelling om eens in een bredere groep in de gemeente te bespreken?

Invulling

Maar als er ondanks dat, of op weg naar meer plaats voor de beleving in de eredienst, nu nog wel behoefte blijkt te bestaan aan diensten speciaal gericht op kinderen. Hoe vul je die dan in? Helpt het als de predikant eenvoudige woorden gebruikt? Is het voldoende als er vooral bekende kinderliederen gezongen worden? Moeten kinderen dan uit de bijbel lezen, gebedspunten aandrigen, meehelpen collecteren? Op zichzelf zijn het aardige middelen. Maar daarmee wordt een dienst niet opeens een dienst gericht op

kinderen. Dan beperk je het eigenlijk weer tot de randverschijnselen. Als we diensten willen inrichten met en voor kinderen, vraagt dat een degelijke voorbereiding. In de eerste plaats zal je met elkaar moeten vaststellen dat het karakter, de bedoeling van de dienst niet mag veranderen. Kortom *het moet een EREDienst blijven*. Een bijeenkomst waar de eer voor de Allerhoogste centraal staat. Maar waar tegelijkertijd zijn genade voor de jongeren van de gemeente helder uitgedragen wordt.

Kaders.

Voor je aan het werk gaat met deze speciale diensten zul je kaders moeten aangeven.

In de gemeente zal dan eerst vastgesteld moeten worden wat de visie is op deze bijzondere diensten. Dat betekent niet zo maar ergens in het wilde weg aan iets beginnen, omdat er wat ontevreden ouders rondlopen. Want dan ga je dingen doen die ouders leuk voor de kinderen vinden, maar waarvan het de vraag is of dat nu een goede bijdrage is.

Dat betekent dat je eerst met elkaar een visie zult moeten ontwikkelen. Bij het vaststellen van een visie stel je jezelf de vraag: waarom zouden we dit eigenlijk doen? Spreek die vraag en het antwoord daarop eerst goed met elkaar door als kerkenraad. In een daarop volgende stap bespreek je die visie ook met de gemeente.

Als je samen bij het licht van Gods Woord een heldere visie op bijzondere diensten hebt ontwikkeld, dan begint het echte werk pas. Dan kun je echt aan de gang. Eerst moeten er doelen geformuleerd worden. Wat willen we met die diensten bereiken? En als daar het antwoord op geformuleerd is, kom je aan het 'hoe' toe.

Op welke kinderen gericht?

De vervolgvraag die dan aan de orde zal komen is: Op welke leeftijdsgroep richt jij je eigenlijk? Want er zit een groot verschil in geloofsontwikkeling tussen kinderen van 6 en kinderen van 12 jaar. En dat heeft ook alles te maken met hoe je ze bereiken kunt. Dus er zullen keuzes moeten wor-

den gemaakt. Op wie wil jij je het meest richten in de dienst? Over het algemeen zal het zo werken dat als je een dienst richt op 7 jarigen dat de 12 jarigen dan ook goed betrokken zijn, als de dienst maar goed loopt; en er voldoende vaart in zit.

Het vraagt van degenen die de dienst voorbereiden een gedegen onderzoek te doen naar de kenmerken van de geloofsontwikkeling van de beoogde leeftijdsgroepen.

Een aantal zaken die algemeen te stellen zijn en voor alle leeftijdsgroepen gelden:

- Kies voor de preek in elk geval voor een tekst met een heldere enkelvoudige exegese. Hoe eenvoudiger de boodschap, hoe beter. Voor kinderen is een verhalende geschiedenis vaak de beste keuze.
- Naar aanleiding van de boodschap die uit de tekst naar voren komt, stel je het doel van de betreffende dienst vast. Kies daar bij duidelijk voor een heldere enkelvoudige doelstelling.
- En kijk dan hoe je de boodschap op zo veel mogelijk manieren naar voren kunt brengen. Laat alles dienstbaar zijn aan dat doel. De bijbellezingen, de voorwerpen die je meeneemt, de liederen, eventueel een aandenken dat je na afloop van de dienst mee geeft.
- Als je de preek maakt, zorg dan voor korte enkelvoudige zinnen. Vermijd reddenaties. Zinnen zoals: "Dat gebeurt omdat, of vanwege. Voor kinderen is het van belang om vooral stellend te spreken.
- Voor jonge kinderen is met name de sfeer belangrijk. Daar zijn ze erg gevoelig voor.
- In verband met het bovenstaande is het van wezenlijk belang dat de kinderen de voorganger echt kennen en omgekeerd. In de dienst zou het mooi zijn als de voorganger bij een vraag die wordt gesteld, de namen van de kinderen weet. Voor kinderen betekent dit zo veel als: Dan kent God mij dus ook echt bij mijn naam.

Een voorbeeld

Stel je voor dat als tekst Johannes

10:11 is gekozen, waar Jezus zegt: *Ik ben de goede herder*. De vraag die zich meteen opdringt is: Wat zou de Heiland met deze woorden bedoelen?

Wat wil Hij daarmee duidelijk maken. Onder welke omstandigheden zegt Hij dat en tegen wie? De algemene bedoeling zal helder zijn: Zijn zorg, die zover gaat dat Hij zelfs zijn leven voor de schapen over heeft.

Doel: De kinderen weten dat de Here Jezus altijd en overal voor ze zal zorgen. Welk voorwerp zou je mee kunnen nemen? Een herdersstaf? Je zou ook kunnen denken aan een draagzak waarin een moeder de baby met zich meedraagt. Er is wellicht nog meer te bedenken om alles op het doel van de dienst te richten. Je zou de kinderen bij binnenkomst persoonlijk welkom kunnen laten heten en naar hun plaats kunnen laten begeleiden. Dat zou een demonstratie kunnen zijn van het zorgen voor. Dan toon je bij de inzet van de dienst al waar je doel op gericht is.

De liedkeus is steeds gericht op het doel dat voor ogen staat. En bij het aankondigen van de liederen steeds weer een regel als accent noemen. Gezien het feit dat het slechts om een artikel gaat zal het voorbeeld tot hiertoe beperkt moeten blijven.

Pittige opdracht

Het is als je al het bovenstaande in rekening wilt brengen, haast niet te doen voor een voorganger om zo'n dienst te organiseren. Daar is een complete werkgroep voor nodig. Als een team zou je zo'n dienst moeten voorbereiden en ook uitvoeren. Kinderen kunnen een actief aandeel leveren, maar dat is geen noodzaak voor een dienst gericht op kinderen. Iemand die goed en duidelijk bijbel kan lezen, een ouder kind of een volwassene is prima. Zorg wel dat kinderen mee kunnen lezen. Dat is in feite nog wezenlijker. Datzelfde geldt voor het gebed. Het kan door kinderen gedaan worden, maar is geen wezenlijke bijdrage aan een kinderdienst.

Het mag in een dienst gericht op de kinderen niet rommelig worden, dat is ongezeilig. *Kinderen zijn bijzonder gevoelig voor de sfeer die ergens hangt.*

Rust, orde en liefde zijn de zaken die er uit moeten stralen. Orde biedt een kind duidelijkheid. En duidelijkheid geeft veiligheid. Dat bezorgt je kind een warm gevoel. Onze God is een God van orde en niet van chaos. Je weet bij Hem altijd waar je aan toe bent.

In een dienst voor kinderen is het aan te bevelen een zangleider in te zetten. Iemand die bij de zang echt de leiding heeft en geeft. Dat is de persoon die ook betrokken zal zijn bij het uitkiezen van de liederen. Die weet waarom welk lied gezongen wordt. Het is ook mooi om meer instrumenten in te zetten. Maar ook dat vraagt om een goede voorbereiding. Wanneer deel je die uit? Waar laat je ze als ze niet meer gebruikt worden, enzovoort.

Nog iets over de laatste aandachtstip hierboven: *Zorg dat de kinderen de voorganger kennen en omgekeerd*. In de plaats waar ik woon, bezoeken de predikanten regelmatig alle groepen van de basisschool om een dienst voor te bereiden. Het lijkt een hele investering. Maar het loont ruimschoots de moeite. Een kind kan zich geen concrete voorstelling van God maken. Daarvoor is Hij voor hen te abstract. Zij vormen zich een beeld van God via de mensen die hen over God vertellen. De predikant is daarvoor een belangrijk persoon. Als hij de kinderen bij name kent, vertaalt zich dat bij kinderen in het beeld: dan kent God mij ook bij name. Vandaar dat het meer dan aan te raden is de mogelijkheden te benutten om de band met de kinderen van de gemeente aan te halen.

Ontmoedigd?

Dit artikel is zeker niet bedoeld om mensen te ontmoedigen. Eigenlijk zouden er veel van dit soort diensten moeten zijn. Diensten voor het hele gezin. Waar de boodschap beleefd en geleerd wordt. Waar samen vanuit het hart Gods lof wordt geofferd. Zodat het woord uit psalm 8 andermaal in vervulling gaat: "Uit de mond van kinderen en zuigelingen hebt Gij u sterkte gegrondvest, uw tegenstanders ten spijt".

Jetze Baas is directeur van Veluwe-Plus, cluster van basisscholen

Looft God om zijn uitbundigheid! (1)

Het rapport van deputaten Kerkmuziek aan de GS Amersfoort 2005

‘Looft God om zijn uitbundigheid!’ - Zo luidt de titel van het rapport dat deputaten Kerkmuziek aan de Generale Synode van Amersfoort 2005 schreven. En dat is een mooie titel want hij bepaalt ons bij de kern van ons doen en laten op liturgisch en kerkmuzikaal gebied. Indirect geeft hij ook aan waarom gesprekken en discussies over het liturgische lied geen verspilte tijd zijn omdat we wel ‘wat beters’ te doen hebben. De lof Gods zal ons een zorg zijn.

J. Smelik ■

Het deputatenrapport, dat via de GKV-website is te downloaden, is overzichtelijk. Het bevat onder meer een beknopt overzicht van de voor-geschiedenis met betrekking tot het gezangen-project (hoofdstuk 6). Ook geven deputaten een korte samenvatting van hun rapport, zodat iedereen eenvoudig de hoofdlijnen aan de weet kan komen zonder eerst zelf het hele rapport te hoeven door te spitten. Overigens is ook dat wat de omvang betreft goed te doen: het rapport zelf omvat 22 pagina's, waarbij vier bijlagen gevoegd zijn.

Verreweg het belangrijkste uit het rapport is de aanbieding van een selectie liederen. Een ander belangrijk onderdeel uit het rapport dat ook in de pers al enige aandacht heeft gekregen, betreft het vraagstuk van de opwekkingsliederen en de vraag hoe de kerken daar in de toekomst mee moeten handelen.

120 liederen

Conform de opdracht van de Zuidhornse synode hebben deputaten 120 liederen geselecteerd. Het deputaatschap stelt de Amersfoortse synode voor om deze liederen vrij te geven voor liturgisch gebruik.

De helft van de 120 liederen is afkomstig uit het *Liedboek voor de Kerken*. In gemeenten waar men al uit het *Liedboek* zingt, kan de voorgestelde uitbreiding in gebruik worden genomen zonder dat er problemen zijn met betrekking tot de beschikbaarheid van de liederen. Dat ligt anders met de overige liederen die deputaten de kerken aanbieden: 20 uit ‘eigen kring’ en 40 uit ‘andere bronnen’. Hoe deze 60 liederen verspreid moeten gaan worden, is nog onduidelijk. Als het aan deputaten ligt, komt er naast de *Uitbreiding Gereformeerd Kerkboek* (d.i. het

Liedboek) en de *Negentig Gezangen* niet opnieuw een bundeltje met liederen die de Amersfoortse synode gaat vrijgeven.

Daar kan ik me wat bij voorstellen: het wordt een onoverzichtelijk gehannes als we dadelijk uit vier of meer verschillende bundeltjes moet zingen in de kerkdiensten. Maar het gaat naar mijn inschatting wel betekenen dat die liederen veel minder gebruikt gaan worden. En in ieder geval zal een plaatselijke kerk zelf meer moeite moeten doen om de liederen - desgewenst! - beschikbaar te hebben voor gebruik in de kerkdienst.

Gelukkig komen de belangrijkste en m.i. meest bruikbare liederen uit het *Liedboek*, dus de bundel die in de meeste kerken al aangeschaft is. Een flink aantal gezangen uit die *Liedboek*-selectie is - liturgisch gezien - een welkome aanvulling op het reeds vrijgegeven repertoire. Zo viel het mij afgelopen februari en maart op dat er eigenlijk nog maar zeer weinig gezangen voor de lijdenstijd vrijgegeven zijn. Uit het *Liedboek* is dat alleen de gezangen 188 en 189. Dat is toch wel heel erg mager en daarom ben ik blij dat deputaten zeven ‘evergreens’ in hun selectie opgenomen hebben. Daaronder bevinden zich liederen als ‘Alles wat over ons geschreven is’, ‘Ik wil mij gaan vertroosten’ en ‘O hoofd bedekt met wonden’ (resp. LvK gez. 173, 174 en 183).

En zo zijn er meer kerkliederen die zich elders binnen het christendom de afgelopen eeuwen bewezen hebben en die deputaten nu in hun rapport aan de kerken presenteren. Ik noem als voorbeelden: ‘Uit angst en nood stijgt mijn gebed’ (LvK gez. 19), ‘U Jezus Christus loven wij’ (LvK gez. 142), ‘Hoe helder staat de morgenster’ (LvK gez. 157), ‘Midden in het leven’ (LvK gez. 272) en ‘Bewaar ons, Here, bij uw

woord' (LvK gez. 310).

Het is een goede zaak dat de nadruk ligt op gezangen uit het *Liedboek voor de kerken*. Immers, in het Nederlandse taalgebied biedt geen protestantse bundel van recente datum een betere verzameling van de liederen 'uit den schat van de kerk der eeuwen' (Hasper) dan het *Liedboek*. En het zou natuurlijk gênant zijn wanneer je als kerken bijvoorbeeld wel liederen uit eigen kring zou selecteren, waarvan je nog maar moet afwachten of die in de praktijk wel goed zullen blijken te zijn, terwijl je allerlei klassiek-geworden liederen links laat liggen. Samen met de 117 gezangen uit het *Liedboek* die reeds vrijgegeven zijn, komt het totaalaantal nu dus op 177. Zoals deputaten terecht aangeven, zijn daarmee nog niet alle waardevolle en goede liederen uit deze bundel geselecteerd. En niet zelden gaat het dan om liederen die ook inhoudelijk nog iets toevoegen aan de bestaande selectie. Een voorbeeld is het kerstlied 'Kind, nu wij om U vrolijk zijn' uit het *Liedboek* (gez. 155). Veel nadrukkelijker dan in welk ander kerstlied ook, wordt in dit ingekeerde gezang Christus' menswording belicht als het begin van Christus' vernedering.

Evenredige verhouding

Nu heeft de Generale Synode van Zuidhorn een probleem veroorzaakt door te bepalen dat de liedselectie in 2008 afgerond moet zijn en dat er tot die tijd in totaal 120 liederen uit het *Liedboek* geselecteerd mogen worden. Daarnaast mogen er tot 2008 nog eens zestig 'liederen uit eigen kring' (zgn 'luek') en zestig 'liederen uit andere bronnen' (zgn 'luab') geselecteerd worden (zie *Acta* GS Zuidhorn, art. 89, besluit 4).

Dit betekent dat volgens de huidige synodale bepalingen er een limiet bestaat voor liederen uit het *Liedboek*. In totaal mogen/kunnen er 237 (117 + 120) gezangen uit geselecteerd worden. Deputaten constateren dat diverse waardevolle en goede liederen door deze beperking buiten de boot dreigen te vallen. Ze schatten in dat het om zo'n zestig liederen gaat. Deze inschatting lijkt me realistisch; het getal zal m.i. eerder hoger dan lager liggen.

Deputaten noemen een aantal mogelijkheden om te zorgen dat toch alle goede liederen uit het *Liedboek* uiteindelijk beschikbaar komen (pag. 13-14): door de lijst ook na 2008 te laten groeien, of door de verhouding 60-60 (*Liedboek* en andere liederen) los te laten of door ruimte te scheppen om nog 180 i.p.v. 120 liederen uit het *Liedboek* te selecteren.

Van harte hoop ik dat vastgestelde aantallen geen belemmering vormen om goede liederen te selecteren. En wat mij betreft gebeurt dat door een rigoureuzere maatregel, namelijk het opheffen van de bepaling dat er bij het selecteren een *evenredige verhouding* moet bestaan tussen liederen uit het *Liedboek*, liederen uit eigen kring ('luek') en liederen uit andere bronnen ('luab').

De reden om een limiet te stellen aan gezangen uit het *Liedboek* was dat er kerkleden zijn die moeite hebben met deze liedbundel. Maar we hebben inmiddels meerdere malen ervaren dat je niets oplost wanneer je het aantal liederen (tijdelijk) limiteert.

Eerste ervaring: de Zuidhornse synode besloot om de 131 gezangen uit het *Liedboek* die door deputaten waren voorgedragen niet vrij te geven en zelfs het werk van deputaten op dit punt niet te beoordelen. Als grond werd voor deze handelswijze aangevoerd: "Door een pas op de plaats te maken zal een bijdrage worden gegeven om de onrust in de kerken over de gezangen uit het *Liedboek* weg te nemen". Dit besluit heeft echter helemaal niets bijgedragen aan de rust in de kerken. De bezwaren tegen *Liedboek*-liederen zijn er niet door verminderd.

Tweede ervaring: in 2003 werd vanuit de classis Hardenberg geprobeerd gesprekken op gang te brengen met bezwaarders. Daarbij werd de suggestie gedaan dat de kerken desnoods het aantal *Liedboek*-liederen maar moesten verminderen als dit tegemoet zou komen aan de bezwaren van de critici. Deze suggestie werd in *Reformanda* afgedaan als "een misschien wel goedbedoelde, maar toch onbeholpen compromisvoorstel"¹.

Kortom, problemen met liederen worden niet opgelost of verminderd door het manoeuvreren met lied aantallen. En dat is logisch want de bezwaren richten zich namelijk niet primair op aantallen maar op andere, meer inhoudelijke aspecten. Maar juist ten aanzien van die aspecten heeft de Zuidhornse synode de bezwaren goed beargumenteerd afgewezen. Moraal van het verhaal: je kunt oppositie tegen gezangen niet sturen of beïnvloeden door middel van het aantal liederen dat je vrijgeeft.

Trouwens, sinds de Zuidhornse synode bestaat er een vreemde inconsequentie in ons beleid. Want eerst sprak de synode terecht uit dat de herkomst van liederen en de achtergronden van de dichters geen rol mogen spelen bij het selecteren (*Acta* GS Zuidhorn, art. 82). Maar vervolgens ging zij nota bene zelf categorieën hanteren die gebaseerd zijn op herkomst en achtergrond van dichters/componisten. Want blijkbaar vond de synode het nu opeens wel weer belangrijk of liederen afkomstig zijn van mensen uit eigen kring of van buiten onze kring. Kennelijk was het volgens de synode plotseling wel weer belangrijk uit welke bundel een lied afkomstig is.

Naar ik hoop zal de Amersfoortse synode dergelijke inconsistente ongerijmdheden uit de wereld helpen. Dat je limieten stelt aan het aantal liederen dat geselecteerd mag worden, is begrijpelijk en terecht. Al was het alleen al omdat we door de bomen het bos wel moeten kunnen blijven zien (zie slot volgend artikel). Maar om dat op deze wijze te doen, is niet te verdedigen. Het gaat immers ten koste van goede liederen en een goede liedverzameling.

Het kan toch niet de bedoeling zijn dat aantals-verhouding de kwaliteit van de gezangenselectie frustreert. En over tien, twintig jaar zal niemand meer vragen waar het lied oorspronkelijk vandaan komt, maar wel hoe het mogelijk is dat bepaalde goede liederen niet geselecteerd zijn en andere, mindere liederen wel.

‘Luab’ & ‘luek’

Tegelijk met het afschaffen van de evenredige getalsverhoudingen, kan de synode wat mij betreft korte metten maken met de categorisering: *Liedboek*-liederen, liederen uit eigen kring (luek) en liederen uit andere bronnen (luab). Het is een irrelevante indeling wanneer je op zoek bent naar geschikte liederen. Bovendien klopt de benaming ‘liederen uit andere bronnen’ vaak gewoon niet. Zo staan er nogal wat liederen in de selectie waarbij ten onrechte als ‘bron’ de *Evangelische Liedbundel* genoemd wordt. De bron is in veel gevallen een andere liedbundel waaruit de *Evangelische Liedbundel* het lied overgenomen heeft. Maar goed, vooralsnog hebben we te maken met de bestaande categorieën. Naast de *Liedboek*-liederen hebben deputaten veertig liederen uit ‘andere bronnen’ en twintig liederen ‘uit eigen kring’ geselecteerd. De laatstgenoemde categorie bestaat op twee na uit liederen van Ria Borkent. Verder komen er zestien liederen uit de serie bundels *Zingend Geloven*. Van André Troost staan 8 liederen op de lijst. De *Evangelische Liedbundel* (in Bijlage IV van het rapport ten onrechte *Evangelisch Liedboek* genoemd) is met 11 liederen vertegenwoordigd. Tenslotte komen vijf liederen uit de bundel *Gezangen voor liturgie*.

Natuurlijk is het onmogelijk om de voorgestelde liederen hier te bespreken. Ik volsta met een paar voorbeelden. Het lied ‘Hoor Israël, de Here’ (bij Deut. 6:4-9) van Troost is een welkome aanvulling op het bestaande repertoire omdat dit lied bij uitstek geschikt is om te fungeren bij de Wetslezing. Van dezelfde dichter is het lied ‘Geloofd zijt Gij, God onze Heer’ geselecteerd. Dit lied is geschreven bij 1 Kronieken 29:10-20, het danklied van David na het inzamelen van de gaven voor de tempel. Dit gezang kan in de kerkdienst heel mooi een plek krijgen bij het inzamelen van de gaven². Lieder die heel concreet bij dit liturgische onderdeel passen, hebben we tot nu toe veel te weinig. Bij de bevestiging van ambtsdragers kan het lied ‘Kom uit de hemel tot ons neer’ (*Zingend Geloven*) goed dienst doen. Waardevol zijn de vijf liederen uit *Gezangen voor Liturgie*. Het betreft namelijk psalmen of fragmenten daaruit, maar dan in onberijmde vorm. Een gemeentekoor of solist zingt de onberijmde psalmteksten, waarbij de gemeente antwoorde door het zingen van een refreinvers. Zo zou ik veel meer liederen kunnen noemen die mijns inziens een verrijkende aanvulling zijn op de reeds vrijgegeven liederen. Over het

geheel genomen vind ik de selectie beter dan die aan de vorige synode werd voorgesteld en die uiteindelijk grotendeels in de Negentig Gezangen terecht is gekomen.

Verantwoording

In hun rapport geven deputaten een beknopte toelichting bij alle gezangen uit het *Liedboek* die zij voorstellen (Bijlage IIA). De vorige synode droeg op om toelichtingen te schrijven bij de aan te bieden liederen uit het *Liedboek* en die toelichtingen het karakter te geven van een pleidooi.

Een dergelijke korte introductie/toelichting bij de liederen is zinvol. Al was het alleen al omdat de kerken zo beter zicht krijgen *waarom* deputaten de voorgestelde liederen geselecteerd hebben. Als je de gezangengeschiedenis sinds de Generale Synode van Leusden 1999 bekijkt, is wel te verklaren hoe we ertoe gekomen zijn om alléén *Liedboek*-liederen te verantwoorden en toe te lichten.

Toch vind ik deze beperking jammer en ook onjuist. Want het suggereert op z’n minst dat je met twee maten meet. Als herkomst van liederen geen rol mag spelen bij het selecteren, zoals de Zuidhornse synode bepaalde, dan moet je ook niet vragen om alleen liederen toe te lichten die uit één bepaalde liedbundel komen. Alsof *Liedboek*-liederen een ‘verhoogd risico’ hebben in vergelijking met andere liederen.

Om de absurditeit te illustreren: als deputaten het lied ‘O grote God, o goede Heer’ van de zeventiende-eeuwse gereformeerde predikant Jacobus Revius selecteren uit het *Liedboek*, dan moeten ze dit gezang verantwoorden, waarbij de toelichting het karakter moet hebben van een pleidooi. Maar wanneer ze hetzelfde lied uit een andere ‘bron’ selecteren, bijvoorbeeld de *Hervormde Bundel 1938*, dan is die verantwoording, toelichting en dat pleidooi blijkbaar niet nodig.

Bovendien zitten we nu alleen die gezangen toe te lichten en aan te prijzen die zich in de praktijk veelal al bewezen hebben. Ik zou zeggen dat alle *andere* liederen juist eerder een verantwoording behoeven. Want zowel vorige deputaten als de huidige stellen een aantal liederen voor die op zichzelf best goed zijn, maar die binnen de bestaande selectie ‘meer van hetzelfde’ lijken te zijn. Naar mijn gevoel zitten we nu wel eens wat ‘ins blaue hinein’ te selecteren zonder nog een duidelijk plan of overzicht van het geheel te hebben.

Om het wat concreter te maken: wat is bijvoorbeeld binnen de huidige liturgische praktijk van de vrijgemaakte kerken de toegevoegde waarde van de gezangen uit *Zingend Geloven*? De liederen zijn prima, maar een korte toelichting bij de keuze, zou zowel de synode als de kerkleden helpen te begrijpen waarom deze liederen winst zijn boven andere niet geselecteerde. Hetzelfde geldt voor de ‘liederen uit eigen kring’. Dat mensen uit ‘eigen kring’ ze

geschreven/gecomponeerd hebben, is natuurlijk nog niet voldoende reden om ze te selecteren. Of om ze in deze aantallen te selecteren. En ik ben ook benieuwd wat de waarde is van de voorgestelde liederen uit het evangelicale repertoire. Is daarvoor de enige reden dat er groepen binnen de kerken zijn die aan dit soort liederen behoefte hebben? Of worden die liederen al in aangepaste diensten gezongen? Zijn er inhoudelijke redenen?

Een voorbeeld. Uit de Evangelische Liedbundel is lied 271 geselecteerd: 'De HEER zegene u', een toonzetting van N. Feringa van de zegen-spreuk uit Numeri 6. Waarom is voor dit lied met zijn onbeholpen sequenzen-melodie gekozen en niet voor het volgende lied uit de *Evangelische Liedbundel*. Want dat lied (gez. 272) bevat ook een toonzetting van de zegen-spreuk uit Numeri maar heeft een betere melodie.

Over de motivatie waarom deze liederen uit 'eigen kring' en 'andere bronnen' geselecteerd zijn, blijven we dus in het duister tasten. Dat geldt trouwens ook voor de vraag waarom men bepaalde bundels wel en andere (nog) niet nageplozen heeft. Zo verbaast het me bijvoorbeeld dat deputaatschappen tot nu toe bundels met liederen uit Taizé helemaal links hebben laten liggen en zelfs niet als mogelijke 'bron' noemen³. Vooral omdat dit repertoire voldoende aansluit bij de brede liturgische, kerkmuzikale traditie en bovendien grote groepen jongeren aanspreekt. Daarmee wil ik maar zeggen dat er ook ander repertoire dan het evangelicale lied bestaat waarbij jongeren zich thuis voelen. Gezien de huidige praktijk en stand van

zaken binnen onze kerken zou de selectie van een paar Taizé-liederen op dit moment voor de hand hebben gelegen.

Hoe dan ook, ten aanzien van de toelichtingen zou ik ervoor willen pleiten dat in de toekomst ook de liederen die niet uit het *Liedboek* komen door deputaten verantwoord worden. Ik breng dit aspect mede onder aandacht omdat deputaten opnieuw voorstellen in de toekomst alleen gezongen uit het *Liedboek* via een toelichting te blijven verantwoorden, waarbij dan ook eventuele zwakke of discutabele trekken van een lied onder ogen gezien moeten worden (pag. 20). Bij alle andere liederen zou een dergelijke verantwoording blijkbaar niet hoeven te gebeuren. Dit vind ik dus niet verdedigbaar. Verantwoording van de andere liederen is des te interessanter en relevanter omdat deputaten zelf problemen constateren t.a.v. liederen uit de evangelicale traditie. Daarmee kom ik op het tweede belangrijke aspect uit het rapport, waarmee we volgende keer verder gaan.

Dr. J. Smelik is hymnoloog en post doc onderzoeker aan de TU Kampen

- 1 P. van Gurp, "Tussen ja en neen", in: *Reformanda*, 31 dec 2003; jaargang 13 nummer 49.
- 2 Overigens is het goed dat deputaten niet kozen voor de melodie die Troost bij zijn lied geplaatst heeft (namelijk de melodie van 'Wij knielen voor uw zetel neer'). Die combinatie is niet erg gelukkig en de nieuwe melodie van Luuk Sikkema is - ook inhoudelijk gezien - meer voor de liedtekst geëigend.
- 3 *Liederen uit Taizé. Utrecht z.j.; Liederen en gebeden uit Taizé. Baarn 1994.*

Aduard - Ds. H.J.J. Pomp heeft een nieuw telefoonnummer: het nummer is 050-4032028

Tilburg - De nieuwe scriba is: H.W. Lonterman, Ursa Major 13, 5175 VK Loon op Zand

Ommen - Op 30 maart is in de leeftijd van 85 jaar ds. J. van Dijk overleden. Jan van Dijk werd op 14 april 1919 te Uithuizen geboren. Na zijn studie aan de Theologische Hogeschool te Kampen werd hij op 15 mei 1949

predikant te Gees. Daarna diende hij de gemeente Waardhuizen (1952), Nijkerk (1957), Nagele (1964), Uithuizen (1967) en Ommen (1970). Daar ging hij op 14 mei 1984 met emeritaat. Ds. Van Dijk was onder meer medewerker aan enkele regionale kerkbladen, redactielid van het blad *Klare Klanken* (van de Gereformeerde Omroepvereniging) en publiceerde onder de titel *Kijk op de praktijk* een aantal artikelen van zijn vader, ds. D. van Dijk te Groningen.

Amersfoort-Emiclaer - beroepen: J. Beekhuis te Zeewolde

Groningen - Het mailadres van ds. T.S. Hutenga te Groningen is niet via wanadoo, maar sudentenpredikant@gvgroningen.nl

Vlag uit voor de Nieuwe Bijbelvertaling!

L.E. Leeftink ■

De synode spreekt haar dankbaarheid uit voor het geschenk van de Nieuwe Bijbelvertaling. Zij draagt deputaten op om een besluittekst voor te bereiden waardoor op korte termijn de NBV wordt vrijgegeven voor gebruik in de kerken. In dat besluit worden kerken en kerkleden opgeroepen om vanuit een positieve intentie hun bijdrage te leveren aan het door het Nederlands Bijbelgenootschap aangekondigde proces van evaluatie en revisie.

Bovenstaande zinnen sprak ds. Niemeijer als preses van de synode aan het eind van de bespreking over De Nieuwe Bijbelvertaling. Zijn conclusie wordt breed gedragen door de hele synode. Alle afgevaardigden die gesproken hebben, prezen de NBV als een geschikte, hedendaagse vertaling voor kerk, gezin, school en samenleving. Ook prezen zij de inzet van onze Deputaten Bijbelvertaling. Die hebben in de afgelopen vijftien jaren met een intense betrokkenheid en deskundigheid het hele NBV-traject begeleid. Dat deden ze, omdat de Generale Synode van Leeuwarden in 1990 al uitgesproken had, dat onze kerken blij waren met het initiatief van de NBV. Vanuit die positieve intentie is toen al aan deputaten de opdracht meegegeven, 'er bij het Nederlands Bijbelgenootschap op aan te dringen, dat een nieuwe vertaling de heilige Schriften zorgvuldig en betrouwbaar in hedendaags Nederlands weergeeft, op een wijze die recht doet aan de eenheid der Schriften en aan de realiteit dat de vertaalde bijbel in Nederland al eeuwen fungeert binnen een belijdende kerkgemeenschap'.

Nou, die taak hebben deputaten Bijbelvertaling uitmuntend uitgevoerd. Het klinkt wat op-de-borst-klopperig om het van jezelf te zeggen (daarom zeggen deputaten het ook niet en wil ik hen hier graag een compliment geven), maar onze deputaten hebben met hun positieve feedback relatief veel invloed gehad op de definitieve

totstandkoming van de tekst van de NBV. Ja, hun deskundige inbreng is bij het NBG echt gewaardeerd. En nu is het zover: over een aantal weken zal de synode het besluit nemen 'de Nieuwe Bijbelvertaling vrij te geven voor gebruik in de erediensten'. En mijn inschatting is, dat dat besluit unaniem genomen zal worden.

Niet toetsen - wel reageren

De goede lezer heeft vast al opgemerkt, dat ds. Niemeijer ook uitsprak, dat kerken en kerkleden worden opgeroepen om hun kritiek op de NBV kenbaar te maken bij het NBG. Die hebben namelijk een kleine revisie in 2008 en een grote revisie in 2013 aangekondigd.

Dat getuigt van realiteitszin. Want in elke vertaling staan fouten én worden vertaalkeuzes gemaakt, die achteraf misschien minder gelukkig zijn. Het deputatenrapport noemt verschillende passages die niet ideaal vertaald zijn. Maar dat is geen reden om het geheel af te wijzen. Zo is dat bij de Nieuwe Vertaling uit 1951 die we nu als kerkbijbel hebben, ook niet gegaan. Daar is veel kritiek geweest op de passage in 2 Tim. 3:15. Daar stond niet meer, zoals in de Statenvertaling: 'Al de Schrift is van God ingegeven', maar: 'Elk van God ingegeven schriftwoord'. Alsof er ook passages in de Bijbel staan die niet van God afkomstig zijn! Gelukkig is die tekst in de NBV opnieuw heel erg duidelijk geworden: 'Elke schrifttekst is door God geïnspireerd'.

Op diverse punten is er dus ook op de NBV nog best het een en ander aan te merken. Daarmee kunnen we als kerken en kerkleden bij het NBG terecht. Ze zullen elke opmerking die binnenkomt, serieus meenemen bij de grote revisie die voor 2013/2014 gepland staat. Het is nog even de vraag, op welke manier we als kerken het beste onze suggesties tot verbetering aan het NBG kunnen doorgeven. Deputa-

ten Bijbelvertaling willen zelf graag opnieuw benoemd worden, zodat ze deel kunnen nemen aan het overleg met het NBG over de revisie van de NBV. En 'gezien de goede verhouding met het NBG' verwachten ze dat het NBG welwillend hun suggesties in overweging zal blijven nemen. Ter synode werd daarom gezegd, dat ook de opmerkingen van kerkenraden en gemeenteleden het beste via deputaten doorgegeven kunnen worden. Dan kunnen de 'groene' opmerkingen er alvast door deputaten uitgeselecteerd worden en leggen de 'rijpe' suggesties uit de kerken nog meer gewicht in de schaal bij het NBG, omdat ze niet door een kerk of een gemeentelid, maar door de daarvoor benoemde deputaten ingebracht zijn.

En dan als laatste nog iets over de vraag: en wannéer kunnen we de NBV nu echt in de kerkdienst gaan gebruiken? Dat kan natuurlijk mede afhangen, wanneer de NBV-bijbel met Gereformeerd Kerkboek beschikbaar komt. Ik heb daar deputaten naar gevraagd en op hun gezag kan ik u meedelen, dat de editie 'NBV-zakbijbeltje-met-Gereformeerd-Kerkboek' tegen het einde van dit jaar zal verschijnen.

Vijf presentaties...

Zoals bekend mag zijn, bezoeken sinds de vorige synode van Zuidhorn alle deputaatschappen minstens twee keer de plenaire vergadering. De eerste keer presenteren ze hun rapport en geven daar een toelichting op. Dan volgt er een informatieve ronde op de synode. Op die manier kom je als synodelid meteen weer goed in de stof te zitten. Een paar weken later komt hetzelfde deputatenrapport weer opnieuw op de agenda. Nu met de bedoeling om het inhoudelijk te bespreken. In dit stadium van de synode zitten we nog in de presentatie-fase. Afgelopen week kwamen er dan ook maar liefst vijf deputaatschappen langs.

Vijf prestaties!!

En het mag gezegd worden: ieder deputaatschap heeft op zijn terrein weer het nodige gepresteerd! We mogen als kerken onze handjes dichtknijpen en vooral vouwen voor al deze deskundigheid van broeders en zusters, die ze als vrijwillige gave in dienst van de HERE stellen!

De deputaten Diaconale Zaken hebben in de afgelopen jaren het Diaconaal Steunpunt aangestuurd en gewerkt aan het verbeteren van de diaconale overlegstructuren vooral op classis-nivo. Ook ontvangen een aantal gereformeerde 'zorginstellingen' jaarlijks toestemming om een quotum van de kerken te vragen. Het gaat dan om De Driehoek, SGJ, Dit Koningskind, De Wegwijzer en De Luisterpost/Bralectah. In de afgelopen jaren hebben deputaten ervoor gezorgd, dat de aanvraag voor een quotum niet meer gebaseerd is op een vast bedrag van de begroting, maar dat er concreet aangegeven wordt, voor welke onderdelen van het werk een quotum van de kerken gevraagd wordt.

Voor de komende jaren willen deputaten graag, dat het Diaconaal Steunpunt als baken voor de plaatselijke diaconieën zelfstandig blijft opereren. Verder zijn er m.n. zorgen over het voortbestaan van De Driehoek, omdat de overheid heeft besloten de subsidie in de komende drie jaren volledig af te bouwen.

Onze kerken kennen ook deputaten Radio- en Televisie-uitzending van kerkdiensten. Zij zorgen ervoor, dat de ZvK jaarlijks een aantal gereformeerd-vrijgemaakte kerkdiensten uitzenden. Via de radio 12 diensten, waar gemiddeld bijna 50.000 mensen naar luisteren, en via de TV 3 á 4 met tussen de 60.000 en 130.000 kijkers. In dit jaar gaat de ZvK ook een serie korte programma's van 10 minuten uitzenden om de niet-kerkelijk en niet-gelovige Nederlanders te bereiken. Onze deputaten hebben niet aan deze serie meegewerkt, omdat ze hier drie jaar geleden geen opdracht voor ontvangen hadden. Ze willen nu graag van de synode toestemming om in 2006 aan de vol-

gende serie mee te werken, als ze tot een positieve evaluatie kunnen komen van de eerste serie.

Al ruim tien jaar hebben onze kerken een eigen dovenpredikant. Dat is nu ds. Tj. Van Dijk.

De deputaten Pastorale zorg aan doven en slechthorenden begeleiden hem. Verder hebben ze het volgende werk gedaan: het uitgeven van de Nederlandse Geloofsbelijdenis in eenvoudig Nederlands. Met een aantal werkvormen. Het is een handig middel in de catechese aan dove en slechthorende mensen.

Ook hebben deputaten van alle psalmen en gezangen een Power Point presentatie gemaakt. De kijkers kunnen de verzen nu lettergreep na lettergreep volgen. Zo kunnen ook de doven in het ritme van de psalm meezingen. Helaas geven niet alle auteurs toestemming voor deze bewerking. Daarom vragen deputaten aan de synode: geef alleen nieuwe liederen vrij waarbij dit wel mag.

Een andere categorie gemeenteleden die speciale aandacht vraagt zijn de broeders en zusters met een verstandelijke handicap. Hun belangen worden behartigd door deputaten Integratie van mensen met een handicap. Deze deputaten willen graag verder bouwen aan de integratie van deze gemeenteleden. Tot 2002 ging het vooral om de plaats van verstandelijk gehandicapten in de eredienst. Maar het is net zo belangrijk, dat deze broeders en zusters ook van maandag t/m zaterdag een volwaardige plaats in de gemeente ontvangen. Om dat te bereiken willen deputaten het instellen van een 'Steunpunt Integratie'.

Die moet zorgen voor nieuw catechese- en bijbelstudiemateriaal, plaatselijke kerken adviseren en functioneren als platform.

Daarnaast hebben deputaten een studie gepubliceerd over de deelname aan het Avondmaal van mensen met ernstig verstandelijke beperkingen. Deputaten achten dat goed mogelijk en willen graag, dat de synode hun conclusie met een positieve aanbeveling onder de aandacht van de kerken brengt.

Dit zijn twee verzoeken, die zeker

nog uitvoerig besproken zullen worden tijdens de inhoudelijke ronde. Want hebben we niet al de vereniging 'Dit Koningskind' die met steun van deputaten Diaconale Zaken al voluit werkzaam is binnen onze kerken? En is het bijbels gezien te verantwoorden dat iemand die niet in staat is zélf de dood van Christus te verkondigen, toe te laten tot het Avondmaal om zichtbaar te maken, dat Christus zijn leven ook voor hem of haar gegeven heeft?

Tenslotte presenteerde ook het deputaatschap Huwelijk en Echtscheiding z'n rapport. In de kerkelijke pers lijkt het alsof vooral de manier waarop deputaten 1 Kor. 7 lezen als het om de gronden voor echtscheiding gaat, de aandacht krijgt. En daarnaast de suggestie van deputaten om een tweede huwelijk na een echtscheiding nooit meer kerkelijk te bevestigen. En deze beide onderwerpen zullen zeker uitgebreid terugkomen in meerdere volgende rondes. Maar het zijn zeker niet de enige activiteiten van dit deputaatschap geweest. Hun insteek van 'de stijl van het Koninkrijk' en 'de navolging van Christus' hebben een positief effect gehad op de bezinning rond dit thema. Ook is de Raad van Advies met z'n werkzaamheden begonnen. Er zijn in anderhalf jaar 23 adviezen uitgebracht en er is veel materiaal rondom huwelijkscatechese verzameld en ontwikkeld. Ook is er een eigen site de lucht ingegaan. Deputaten willen graag hun taak neerleggen, nadat de synode hun conclusies overgenomen heeft. Ze willen wel graag, dat de Raad van Advies blijft bestaan.

Ds. L.E. Leeftink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Nijmegen en op dit moment verslaggever van de Generale Synode.

Het Lied van de week voor zondag 24 april is gezang 448 uit het Liedboek voor de kerken.

Een bespreking daarvan heeft gestaan in nummer 5 van het jaargang 75